

Estudi del sarcòfag de G. DE NIUBO¹ de l'església de Santa Maria de l'Antiguitat de Casserres

*Study of the sarcophagus of G. DE NIUBO of the
church of Santa Maria de l'Antiguitat de Casserres*

Xavier Armangué Herrero

Llicenciat en dret

---

1. Els Niubò de Casserres utilitzen majoritàriament l'accent obert. A les publicacions que es veuran, una de Fàbregas i de Bosch, i l'altre de X. Sitjes i Molins s'utilitza l'accent tancat. Respectaré tant les grafies utilitzades als esmentats articles, com la del sarcòfag, en majúscules i sense accent.

Resum: Les dues osseres situades a les parets interiors de l'església de Santa Maria de l'Antiguitat, tenen representades la figura d'un cavaller i la d'un clergue. Respecte aquest últim, hi ha discussió sobre el significat del baix relleu gravat al seu frontal. A l'article s'intenta definir una nova interpretació sobre com l'escultor va voler representar el cognom del clergue i el seu càrrec dins d'un monestir.

Paraules clau: Casserres, Berguedà, Antiguitat, Niubò, Vigué, Sitjes, Fàbregas, Bosch, Tord, Camps, Cardona, Pinós, osseres, clergue, cavaller, niu, bo.

***

Resumen: Las dos oseras situadas en las paredes del interior de la iglesia de Santa Maria de l'Antiguitat, tienen representadas la figura de un caballero y la de un clérigo. Respecto a este último, hay discusión sobre el significado del bajo relieve grabado en su frontal. En el artículo se intenta definir una nueva interpretación sobre como el escultor quiso representar el apellido del clérigo y el de su cargo dentro de un monasterio.

Palabras clave: Casserres, Berguedà, Antiguitat, Niubò, Vigué, Sitjes, Fàbregas, Bosch, Tord, Camps, Cardona, Pinós, oseras, clérigo, nido, bueno.

***

Abstract: The two ossuaries located on the interior walls of the church of Santa Maria de l'Antiguitat, have represented the figure of a knight and that of a clergyman. Regarding the latter, there is discussion about the meaning of the bas-relief engraved on its front. This article attempts to define a new interpretation of how the sculptor wanted to represent the clergyman's surname and his position within a monastery.

Keywords: Casserres, Berguedà, Antiquity, Niubò, Vigué, Sitjes, Fabregas, Bosch, Tord, Camps, Cardona, Pinós, ossuaries, clergyman, knight, nest, good.

***

Résumé: Les deux ossuaires situés sur les murs intérieurs de l'église de Santa Maria de l'Antiguitat, ont représenté la figure d'un chevalier et celle d'un ecclésiastique. En ce qui concerne ce dernier, il y a une discussion sur la signification du bas-relief gravé sur sa face. L'article tente de définir une nouvelle interprétation de la façon dont le sculpteur voulait représenter le nom de famille du pasteur et sa position au sein d'un monastère.

Mots-clés: Casserres, Berguedà, Antiquité, Niubò, Vigué, Sitjes, Fabregas, Bosch, Grive, Champs, Cardona, Pinós, osseres, ecclésiastique, chevalier, nid, bon.

1. Els sarcòfags de Santa Maria de l'Antiguitat

Hi ha bastanta literatura sobre els sarcòfags que es troben adossats a les parets dreta i esquerra de l'església de Santa Maria de l'Antiguitat a Casserres.

Es tracta de dues tombes que estaven situades al pòrtic de l'antiga església romànica de Santa Maria de l'Antiguitat que fou derruïda després d'haver estat utilitzada com a magatzem d'armes a la guerra carlina. D'aquella església es conservaren els dos sarcòfags que s'adossaren a les parets de la nova, construïda, segons una pedra inserida a la façana, l'any 1848.

Trobarem la pseudohistòria dels sarcòfags recollida a *Monuments de la Catalunya Romànica. Volum 1. El Berguedà*: “*Dels sarcòfags en coneixem la seva procedència i sabem que originàriament es trobaven a l'església del cenobi de Sant Pau de Casserres, des d'on foren traslladats en època moderna. Cal no confondre aquella amb l'actual parròquia de Sant Pau (segle XVII), ja que tot hi portar el mateix nom es tracta de dues esglésies diferents dins el mateix municipi.*”

La veritat, però, és que al municipi no han existit mai dues esglésies amb la mateixa invocació de Sant Pau. L'església, la porta de la qual queda dibuixada a la façana de la parròquia de la Mare de Déu dels Àngels a la plaça del poble, era la que existia abans del segle XVII i que estava sota la invocació de l'Àngel Custodi, de la que en tinc constància a partir de primeries del segle XV.

No sé per quin motiu al llibre de Jordi Vigué i d'Albert Bastardes es diu, erròniament, que aquella antiga església estava sota la invocació de Sant Pau i que els sarcòfags provenen d'ella. Al donar-li aquest nom a aquella antiga i desapareguda església, s'ha creat el malentès: quasi tots els articles i referències que parlen de les osseres, situen el seu origen a l'església de Sant Pau de Casserres, que és a una distància de dos quilòmetres de l'actual i de l'antic nucli de la vila.

En quan a les osseres existeixen dues possibilitats²:

- La primera, que les osseres provinguin de l'antiga església de Santa Maria de l'Antiguitat, de la que tenim notícies des de l'any 1032 i, sembla ser que, segons tradició oral, aquests sepulcres es conservaven, a primeries del s. XIX, al cobert existent davant la porta de l'església, un a cada costat³.
- La segona possibilitat, és que provinguin de l'antiga església de l'Àngel Custodi que estava situada, paret per paret, amb Cal Niubò de la Creu⁴, casa senyorial de la família

1. VIGUÉ, Jordi; BASTARDES, Albert. *Monuments de la Catalunya Romànica. 1. El Berguedà*. Artestudi Edicions. Barcelona, 1978, pàg. 75-83.

2. ARMANGUÉ, Xavier. *Els sarcòfags de Santa Maria de l'Antiguitat*, 23-05-2022.

3. “Apunts o notes d'història de la Vila de Casserres”, pàg. 11: “Segons vaig recollir de paraula de l'octogenari Ramon Niubò Soler Bernadàs...” Autor Mn. Ramon Camps, possiblement acabat l'any 1942. Copista: Lluís Prat. Editat i pujat a internet per Lluís M. Costa. Març, 2001. L'original era custodiat a la sagristia de la parròquia de Casserres a l'any 2018.

4. Cens Patiño (1766) – Casserres. Pàgina 152, apunt 189. “Francisco Niubo de la Creu” Còpia de l'Ajuntament de

del mateix nom, i davant de Cal Bernadàs, de cognom Niubò, els descendents del qual en tenen la propietat. Aquesta segona possibilitat vindria avalada perquè un dels dos sarcòfags, és el d'un clergue i porta la inscripció "HIC IACET G DE NIUBO".

Si més no és difícil que puguem esbrinar, amb tota certesa i lluny de les suposicions, on van ser posades les osseres per primer cop, tot i que jo m'inclino per la primera, donada la forta vinculació dels habitants del poble amb ella, manifestada a través de les múltiples donacions testamentàries.

2. L'ossera del cavaller

De les dues osseres, la de la dreta tal com entrem a l'església, és la d'un cavaller, que, en general, està molt malmesa donat el desgast de la pedra amb la que es va esculpir. A la tapa podem identificar un cavaller amb la seva espasa agafada amb els dues mans. El frontal és un rectangle on es dibuixa a tot el seu perímetre una faixa d'una amplada de quinze centímetres a manera de bordura. Una segona faixa vertical divideix el rectangle en dos quadrats. Aquestes faixes estan decorades amb quadrifòlies. Dins de cada un dels quadrats, hi podem veure un escut idèntic l'un

Ossera del Cavaller

de l'altre, en quant a forma i mida, però ens és impossible distingir, pel desgast, els motius que hi estan gravats, amb l'excepció de les esmentades quadrifòlies. A l'exterior dels escuts, a la seva part superior i a cada costat, hi podem veure una forma esculpida, que, tant poden ser dos ocells de cua llarga i ales plegades⁵, com el final d'un cordó, cinta que embolcallaria l'escut per la seva part superior. A la part de baix i als dos angles de sota de cada un dels quadrats de la part frontal de l'ossera hi trobem un motiu floral, una branca amb tres fulles que miren cap a la punta de l'escut.

3. L'ossera del prevere G. DE NIUBO

L'ossera que dona peu a aquest article, és la situada a la paret de l'esquerra, que pertany a

Casserres de l'original dipositat a l'ACA.

5. SITJES I MOLINS, Xavier. "Sarcòfags gòtics amb la imatge del difunt" a *L'Erol* núm. 27. 1989, pàg. 45 a 49.

un clergue. A la tapa hi ha esculpida la seva figura que recolze el cap sobre un coixí decorat amb tres borles. Al cap, estilitzat, s'insinuen ulls, nas i boca amb un important desgast. Per contra l'orella que queda a la vista està molt ben perfilada, com també el cabell, tallat en línia recta per sobre de l'orella. El coll, és d'una llargada important desproporcionada amb la resta del cos, el que permet a l'escultor donar l'efecte de repòs al separar el coixí de la resta del cos.

Ossera de G de Niubo

Per vestuari, porta un hàbit llarg fins als peus, amb una túnica al damunt de llargada, també fins al peus a la part del darrera i per davant fins al colze. Els braços entrecreuats sobre la panxa.

A la part frontal de l'ossera, al tros de la tapa que queda sobre el frontal, també hi trobem, altre cop una decoració de sanefa amb quadrifòlies, que l'envolta els quatre costats deixant espai, per sota de la superior, per posar-hi la inscripció que diu HIC IACET G DE NIUBO. També dita sanefa, divideix aquest frontal per la meitat formant, a l'igual que la tomba del cavaller, dos quadrats on hi ha esculpides, amb baix relleu, una sèrie de figures, que són les que porten controvèrsia en quant al seu significat.

Imatges de la decoració de la sanefa de l'ossera del prevere

Miquel de Fàbregas i Lluís Maria Bosch a la primera nota de l'article "*Estudi d'un escut inèdit dels Niubó de Casserres*", ens diuen que Vigué i Bastardes, opinen que al primer requadre hi ha un card, símbol dels Cardona i al segon, una pinya, que correspondria al símbol dels Pinós. A dita nota, Fàbregas i Bosch, neguen aquesta possibilitat "*perquè de poder-se*

completar la genealogia dels Niubó ens demostraria un origen del tot diferent".⁶ Ara bé, no entenc massa aquesta opinió, donat que si no podem completar la genealogia dels Niubò, no podem afirmar que ens demostraria un origen o un altre, precisament pel fet de no poder-la completar.

Sí que podem afirmar, però, que els actuals Niubò, provenen de la unió matrimonial de Caterina Niubò amb Bernat de Pere Arnau l'any 1488 i que Caterina, és filla d'Antoni Niubò, neta d'Arnau i besneta d'Antoni Niubò i el seu espòs, Bernat de Pere Arnau, és fill i net d'altres Bernat de Pere Arnaus, i que a la documentació que he tingut l'oportunitat d'estudiar, no hi ha constància de cap G (Guillem?) DE NIUBO ni de cap relació amb els Pinós ni amb els Cardona.⁷

Per tant, ja podem entreveure que hi ha polèmica sobre els motius dels escuts.

Sanefa de la part davantera de la tapa. A sota, el frontal, amb una part de la inscripció que identifica al prevere

Escuts del frontal del sarcòfag

6. DE FÀBREGAS, Miquel; BOSCH, Lluís Maria. "Estudi d'un escut inèdit dels Niubó de Casserres". *L'Erol*, núm. 45, 1994 - Història, pàg. 22-24.

7. Extret de la documentació estudiada, en poder de la família Niubò de Cal Bernadàs de Casserres.

4. Diverses opinions sobre l'heràldica i el significat dels escuts

A) Representen els escuts dels Cardona i els Pinós

Vigué i Bastardes, no són pas els primers a publicar la teoria de l'heràldica dels Cardona i dels Pinós.

Cèsar August Torras Ferreri (1851-1923), l'any 1905 fa una datació dels sepulcres de pedra indicant-nos que són del s. XII⁸ i, per primer cop, ens posa de manifest que “*Ostenten les cares anteriors, de les pròpies sepultures, escuts en els que s'hi veuen els símbols dels Pinós i dels Cardona.*”⁹

Setanta tres anys després de la publicació de la guia “*Pirineu Català, Guia Itinerari – Bergadà, Valls altes del Llobregat*”, Vigué i Bastardes recullen aquella opinió i la plasmen a *Monuments de la Catalunya Romànica Volum 1, El Berguedà*, pàg. 76 i 77.¹⁰ Afirmació feta per unes persones que, degut als seus coneixements, tindrà unes conseqüències que podrien induir a error.

L'opinió queda reflectida, no tant sols a documents en paper sinó que, en l'actualitat, també a internet, motiu pel qual tindran una important difusió i credibilitat ajudada, en molts casos, tant per la facilitat en l'accés, com per la importància de les persones, entitats i institucions que les repliquen que provoca que, amb el pas del temps i la publicació de nous articles i informacions, puguin esdevenir com a veritats absolutes.

Ho podem, comprovar a:

- La Web de l'Ajuntament de Casserres al seu apartat dedicat al turisme: “*El cos presenta els motius heràldics dels Pinós i els dels Cardona i el fris superior, en lloc de l'ornamentació, presenta la inscripció HIC IACET G. DE NIUBO*”¹¹

- Generalitat de Catalunya: “En mig dels dos quadrats hi han representats els motius dels Cardona i dels Pinós”¹²

- Al web routetou.com: “Enmig dels dos quadrats hi ha representats els motius dels Cardona i dels Pinós”¹³

8. Sobre la datació no hi ha acord entre els autors, que oscil·len entre el s. XII i el XV, com per exemple Fàbregas els daten al s. XIV, però X. Sitjes, ho fa al s. XV.

9. TORRAS, Cèsar August. *Pirineu Català, Guia Itinerari – Bergadà, Valls altes del Llobregat*. Barcelona. Tipografia “L'Avenç” 1905. Itinerari número 88, pàgina 227.

10. VIGUÉ, Jordi; BASTARDES, Albert. *Monuments de la Catalunya Romànica. 1. El Berguedà*. Artestudi Edicions. Barcelona, 1978 pàg. 75-83.

11. <https://www.casserres.cat/el-municipi/turisme/llocs-dinteres/esglesia-de-santa-maria-de-lantiguitat.html>. Consulta 26/5/2022.

12. <http://invarquit.cultura.gencat.cat/Cerca/Fitxa?index=0&consulta=&codi=3156>. Consulta 26/5/2022.

13. <https://www.routetou.com/ca-es/location/view/50678151/mare-de-deu-de-l-antiguitat->. Consulta 26/5/2022.

- Viquipèdia: “Enmig dels dos quadrats hi ha representats els motius dels Cardona i dels Pinós”¹⁴

- *Casserres una vila per descobrir*, llibre de recent publicació (Desembre 2021), gràcies al suport de l'Ajuntament de la vila de Casserres i de la Diputació de Barcelona: “L'altre,... correspon a un eclesiàstic i presenta els motius heràldics dels Pinós i Cardona”¹⁵

B) Autors que discrepen d'aquesta opinió

No he trobat opinions que identifiquin amb certesa el significat d'aquests baix relleus, però es fa necessari esmentar dos articles que, descartant aquells llinatges, apunten, sense posar la mà al foc, cap a altres interpretacions.

1) X. Sitjes i Molins¹⁶ destaca l'existència de dos nius, un a cada requadre del frontal, per lligar-ho amb el cognom de la família casserrenca dels NIUBÓ: “*cognom casserrenc ben antic que lliga perfectament amb els senyals heràldics abans referits — els nius—*”.

El problema és que no ens explica perquè un dels nius és damunt d'un card, —X Sitjes pensa que es tracta d'una palmera— i l'altre amagat a un arbre frondós. Altres característiques de l'article són que també identifica el que d'altres opinen que és una pinya, com un baix relleu amb una “*mena de calat de finestral gòtic*”. Finalment, també hi veu, a l'esquerra del card o palmera, una “*mena de petita figura humana*”.

Detall del card i del niu baix relleu del requadre esquerre i de l'arbre i niu del requadre dret

14. https://ca.wikipedia.org/wiki/Mare_de_Déu_de_l%27Antiguitat_de_Casserres Consulta 26/5/2022

15. RIU, Fermí; VILADOMAT, Ramon. *Casserres una vila per descobrir*. Edició i coordinació Fermí Riu / Tasta.cat. cc Ajuntament de Casserres.

16. SITJES I MOLINS, Xavier. “Sarcòfags gòtics amb la imatge del difunt” a *L'Erol* núm. 27. 1989, pàg. 45 a 49.

Igual que en el cas de Torras, Vigué i Bastardes, l'opinió de X. Sitjes també tindrà els seus seguidors.

On trobem reflectida aquesta opinió?

- El text de X. Sitjes, és recollit, fil per randa, a “Mapes de Patrimoni cultural de la Diputació de Barcelona a la fitxa corresponent als Sarcòfags de Santa Maria de l'Antiguitat.”¹⁷

- Novament Viquipèdia, que, a més de l'opinió vista anteriorment sobre els Pinós i els Cardona, s'apunta a la teoria de X. Sitjes: “*A l'ossera hi ha una decoració vegetal i floral, i una petita figura humana i motius geomètrics*”.¹⁸

2) Miquel de Fàbregas i Lluís Maria Bosch, a l'article *Estudi d'un escut inèdit dels Niubó de Casserres*¹⁹ identifiquen, el ram amb tres cards, del quadrat de l'esquerra, com un autèntic símbol heràldic, amb un niu amb tres ocells (femella i dos pollets) a la branca central i un quart ocell, mascle, vigilant, situat a l'esquerra del card. És a dir, al lloc on Sitjes hi veu un “homenet”, ells hi veuen un motiu floral amb “*ocell perxat damunt d'una branca*”. Aquest ocell voldria representar un mascle que vigila la seva descendència.

Al requadre de la dreta, en el que hi ha l'arbre frondós amb un niu, on d'altres hi veuen una pinya, ells creuen que es pot tractar d'un “*escut revessat, sembrat d'escudets perfilats*”.

Segons la seva opinió, hi poden haver diverses interpretacions per aquests gravats que es posen de manifest en el fet que els dos escuts no són iguals: a) una interpretació visual de l'etimologia del cognom. b) una relació de parentiu entre els dos pares i c) una representació climàtica, per un cantó la primavera i l'estiu amb l'arbre amb molt de fullam i la tardor i l'hivern, amb la pèrdua de les fulles. Finalment, d) l'existència d'un niu bo (l'arbre amb fulles) i d'un niu dolent (a un arbre desfullat i per tant desprotegit).

Podem fer alguna observació a aquestes afirmacions:

- Al requadre de la dreta, al niu de l'arbre frondós, en aquest article es parla d'un “*niu amb un ocell mirant cap avall*”, però realment, es tracta d'una còpia del niu que hi ha a l'altre requadre, un ocell amb dos pollets, el gran mirant amunt i les cries miren, cada una, a un costat diferent.

17. <https://patrimonicultural.diba.cat/element/sarcofags-de-santa-maria-de-lantiguitat> Consulta 27/05/22.

18. https://ca.wikipedia.org/wiki/Mare_de_Déu_de_l%27Antiguitat_de_Casserres Consulta 26/5/2022.

19. Veure nota 5.

Observem les imatges que s'adjunten:

- En el cas de la interpretació climàtica, el niu de l'esquerra és a dir el de l'arbre desfullat, hauria d'estar buit, tota vegada que a la tardor i a l'hivern les cries ja no són pollets. A Catalunya, la majoria d'espècies crien quan hi ha més abundància de llum i hi ha més hores de sol, primavera i estiu.²⁰
- Si es tracta d'una interpretació etimològica del cognom, els dos arbres haurien de ser bons i no un de bo i l'altre dolent.
- El mateix podem dir si parlem d'una relació de parentiu entre els dos pares. Si fos el cas, el baix relleu podria ser diferent, però no podríem identificar els dos arbres de forma contradictòria.

C) M'ha arribat, també, en forma de comentari d'un descendent de la família, la possibilitat que es tracti de la representació de l'escut de la família Tord, originaris de Casserres. Als seus emblemes, i en funció de la branca familiar hi trobem tres tords col·locats a cada un dels vèrtex imaginaris d'un triangle i posats de costat en direcció a l'esquerra de l'observador. (Berga i Manresa), o un arbre de llorer (Perpinyà). Tot i així segons el *Blasonari, genealogia i heràldica*, els Tord de Casserres tenen per escut una àliga de dos caps, amb les ales desplegades sobremuntada d'un tord amb els peus recolzats al cap de l'àliga.²¹

He de dir que he tingut accés a la documentació, que custodia la família Niubò de Casserres, amb documentació cronològica iniciada a partir de les darreries del segle xv, i no hi ha res que faci sospitar que havien emparentat amb la família Tord, amb l'excepció de Pere Boixader i Tord que casà amb Andreua, germana de l'esmentat Bernat de Pere Arnau, casat amb Caterina Niubò. Ara bé, també és cert que no hi ha cap Guillem a la branca estudiada, tot i que fos costum de repetir els noms familiars. No podem, però, descartar la possibilitat que el clergue fos parent dels Niubò i dels Tord.

20. <https://www.nius.cat/cicle-reproductor/> Visita 6/6/2022.

21. *Blasonari, genealogia i heràldica*. <https://www.blasonari.net/apellidos/Tord-Tort-.html> consulta 29/06/2022.

5. Quadre de diferències entre els autors

	Cèsar August Torras	Jordi Vigué i Albert Bastardes	Xavier Sitjes	Miquel de Fàbregas i Lluís Maria Bosch	Opinió d'un membre de la família Tord
Tipus planta central re-quadre esquerra	Card	Card	Palmera	Card	–
Què representa el dibuix del requadre esquerra?	Símbol dels Cardona	Símbol dels Cardona	–	–	Símbol dels Tord
Ornament inferior de l'angle esquerra del requadre esquerra	–	Vegetal	Un homenet	Una tija amb un ocell	–
Què representa el dibuix del requadre dret?	Una pinya, símbol dels Pinós	Una pinya, símbol dels Pinós	Un finestral gòtic	Un escut revessat semblat d'escudells perfilats	–
Interpretació requadres	Vinculació amb les famílies Pinós i Cardona	Vinculació amb les famílies Pinós i Cardona	L'existència d'un niu amb pollets representa el cognom NIUBÒ	Hipotètica representació d'un niu bo i d'un niu mal	L'existència d'un niu de tords, representa el cognom TORD

6. Conclusions

Veiem que cada autor ens dona la seva opinió sobre la interpretació del frontal, de l'ossera del clergue, i realment són molt diferents les unes de les altres, i a vegades, contradictòries.

La meua opinió, arrenca de la lectura, ja esmentada, de la Història de Casserres escrita per Mn. Ramón Camps.

A) D'on provenen les osseres?

El religiós ens explica que, a la relació històrica de l'any 1339 (diumenge 9 de juliol) del trasllat, en professó, de les despulles de Santa Eulàlia a la Cripta de la Catedral de Barcelona, hi assistí Fra Arnald, prior del monestir de Santa Maria de Casserres. La mateixa notícia apareix al diari *La Renaixença*²² de l'1 de juliol de 1872.

Poc després, el 21 de setembre de 1357, trobem a Pere de Santa Eulàlia, senyor de Bosc, *de la parròquia de Santa Maria de l'Antiguitat*, que renuncia a emprendre accions contra els seus arrendadors que no havien tingut cura de les vinyes, boscos i cases del Bosc, que ell els havia arrendat²³

La documentació de la crònica feta a l'època i la constància de Santa Maria de l'Antiguitat com a "parròquia" ens permet donar per certa, l'existència del Monestir de Santa Maria, a la Vila de Casserres.

En quant a la seva ubicació, sembla que se situava al pla que avui anomenem de Sant Salvi, just per sobre de l'actual església de Santa Maria de l'Antiguitat. I diem en aquest pla, perquè és, on al fer la nova carretera de Gironella a Casserres es trobaren un total de 200 tombes i les restes d'una construcció, dintre la qual, també, s'hi trobaren una sèrie de tombes. La construcció d'aquest espai estaria datada entre el període tardoromà, el període visigòtic i l'alt medieval.²⁴

Un cop tenim constància de l'esmentat monestir i sabent que els sepulcres o osseres eren situats a l'antiga església de Santa Maria, el més versemblant és suposar que aquells podrien provenir de dit monestir i no pas de l'antiga església de l'Àngel Custodi.

B) Quin significat tenen els baix relleus de la tomba de G. de Niubo?

Per contestar aquesta pregunta en primer lloc hem de tornar a l'ossera del cavaller. En ella hi trobem perfectament perfilat, a cada un dels requadres, un escut d'armes idèntic. Aquest fet ens posa de manifest que l'escultor sabia, no tant sols que els cavallers tenien un escut heràldic, sinó que tenia la tècnica per esculpir-lo.

---

22. *La Renaxensa, periodich de literatura, ciencias y arts*. Any II, núm. 11. Barcelona 1 de juliol de 1872.

23. Font Biblioteca de Catalunya, Document original Pergamí 262, Reg. 15176.

24. Mapa de Patrimoni cultural. Casserres / Entorn de Sant Salvi / Nus d'entrada a Casserres; Projecte nova carretera Eix Llobregat - Ctra. C-16 .

També trobem com a decoració quatre perfils florals, no tant malmesos com a l'altre ossera, un a cada angle inferior de cada requadre, que representen una branca amb tres fulles. Havent fet aquesta observació visual, passem ara a l'ossera de l'eclesiàstic.

Opino que no som davant de cap escut heràldic, que com hem vist l'autor sabia esculpir, ja que en aquest cas hauria de tenir la mateixa forma que la de l'altra ossera.

Tal com apunta X. Sitjes, hi hem de veure la representació, mitjançant baix relleu, del cognom familiar del difunt: NIUBO, envoltat pels motius florals als angles inferiors de cada requadre exceptuant, però, el de l'angle inferior dret del requadre dret, que serà substituït pel gravat el significat del qual està en discòrdia.

Per afirmar que es vol representar el cognom, em baso en les següents fets:

- A cada un dels requadres hi tenim representat un niu amb ocells i, també, hi tenim un arbre de la mateixa o diferent espècie.

- Al requadre de l'esquerra, l'arbre és jove i amb troc prim, està representat per tres branques que, per la curvatura i la forma de les fulles, ens fa pensar més en una acàcia que no pas en un card, ja que aquest últim té molta menys alçada i una tija llisa o amb pocs fulls i que finalitza amb la flor.

Així doncs tindríem, en aquest requadre, la representació d'una acàcia, arbre amb una fusta molt apreciada des d'antic. Visualitzem, per tant, un NIU situat en un arbre BO.

- En quant al requadre de la dreta, hi trobem un arbre, adult, frondós, de tronc gruixut i recte. Inicialment havia tingut tres branques, però li han podat les dues exteriors. L'escultor ens situa davant d'un arbre que protegeix el NIU per tant, novament davant d'un arbre BO.

- També podríem tenir en compte, que el dibuix de les fulles i de la frondositat de l'arbre es representa amb una sèrie de "boles". Amb aquestes "boles", no podria ser que l'escultor volgués representar fruits o flors? Encara que sigui molt agosarada aquesta opinió, amb aquestes característiques podríem escollir entre dos arbres:

1. Novament l'acàcia, concretament la subespècie "mimosa comuna" perquè la seva flor, de color groc, té la forma d'una bola.
2. Una segona possibilitat ens faria pensar que l'arbre en qüestió és un magraner carregat de fruits.

El magraner és un dels arbres fruiters més antics i dona simbologia a la seva fruita. *"Del magraner, la magrana amb les seves llavors és una fruita carregada de simbologia. Normalment és símbol de reialesa, esperança i vida futura, però s'empra com a símbol de la resurrecció de Jesús o de la mateixa església ja que les llavors representen els creients que formen una sola església."*²⁵

25. https://www.silene.org/wp-content/uploads/2018/10/Simbologia_cristiana_dels_arbres.pdf (Consulta 3-6-

El baix relleu de l'arbre, tant si és una acàcia com un magraner, acull un niu amb tres ocells i, ens fa pensar, novament, amb la representació d'un NIU a un arbre BO, tant per la fusta en el cas de l'acàcia, com per les referències a la vida futura i posterior resurrecció, si es tracte d'un magraner. I és per aquest motiu que, crec que els dos requadres tracten de donar-nos la representació visual del cognom casserrenc dels Niubò.

C) Què significa el gravat que hi ha a la dreta d'aquest segon requadre?

D'acord amb la teoria esmentada, hem donat la interpretació del requadre esquerre i de la meitat del dret, però encara ens manca esbrinar què significa el gravat que hi ha a la dreta d'aquest segon requadre.

Hem vist que uns interpreten l'existència d'una pinya. Per X. Sitjes, es tracta d'un calat de finestral gòtic. Fàbregas i Bosch, descarten la teoria d'un escut revessat, perquè encara que representi el dol, no podria contenir una pinya, per no ser el del difunt, i tampoc els hi sembla que, el dibuix, pugui representar unes muntanyes. Si bé sabem el que creuen que no és, no ens manifesten cap opinió sobre el que podria significar.

Al meu entendre, el gravat pot tenir dues interpretacions:

1. La menys versemblant, és que es tracta de la representació visual del fruit de l'arbre, és a dir el tall d'1/8 del fruit del magraner, que un cop obert està format per una munió de grans, i agafa la forma del baix relleu.
2. Una segona interpretació, que penso que té molt més sentit, té a veure amb la condició religiosa del difunt, fonamentant-se en el fet que era un monjo, possiblement del monestir. En el cas que aquest religiós tingués algun càrrec d'importància, com per exemple el Prior, el seu escut d'armes portaria un capel amb borles. Com he manifestat, els gravats representen el cognom i no pas un escut, però això no treu que l'escultor volgués destacar el càrrec del monjo, esculpint la representació de les borles finals del cordó del capel de l'abat o de prelat.

Bibliografia

CAMPS, Mn. Ramón. *Apunts o notes d'història de la Vila de Casserres*. Edició Josep Maria Costa, 2001.

VIGUÉ, Jordi; BASTARDES, Albert. *Monuments de la Catalunya Romànica. 1. El Berguedà*. Artestudi Edicions. Barcelona, 1978.

TORRAS FERRERI, Cèsar August. *Pirineu Català, Guia Itinerari – Bergadà, Valls altes del Llobregat*. Itinerari número 88. Barcelona. Tipografia "L'Avenç" 1905.

2022. "La simbologia cristiana dels arbres" de Josep Gordi Serrat. Professor titular de Geografia a la Universitat de Girona, pàg. 10.

SITJES I MOLINS, Xavier. “Sarcòfags gòtics amb la imatge del difunt” a *L'Erol*, núm. 27, 1989.

DE FÀBREGAS, Miquel; BOSCH, Lluís Maria. “Estudi d'un escut inèdit dels Niubó de Casserres” a *L'Erol*, núm. 45.

DE FLUVIÀ, Armand. *Diccionari General d'Heràldica*. EDHASA, 1982.

SOCIETAT CATALANA DE GENEALOGIA, HERÀLDICA, SIGIL·LOGRAFIA, VEXIL·LOGIA I NOBILIÀRIA; *Blasonari de genealogia i heràldica*. www.blasonari.net

CASCANTE, Pere; FARGUELL Pep. *Estudi d'impacte ambiental, prospecció i intervencions arqueològiques preventives en l'obra de la carretera eix del Llobregat C-16 de Navàs a Berga*. <http://calaix.gencat.cat>

MONTLLÓ BOLART, Jordi. Fitxa *Entorn de Sant Salvi / Nus d'entrada a Casserres; Projecte nova carretera Eix Llobregat - Ctra. C-16* <https://patrimonicultural.diba.cat/element/entorn-de-sant-salvi-nus-dentrada-a-casserres-projecte-nova-carretera-eix-llobregat-ctra-c>

RIU, Fermí; VILADOMAT, Ramon. *Casserres una vila per descobrir*. Ed. Fermí Riu. 2021.

ROVIRA I TOBELLÀ, Ramon. *L'escut d'armes de la Casa del Senyor de Gelida*. <https://www.gelida.org/fm/fm1990.htm>

GORDI I SERRAT, Josep. “La simbologia cristiana dels arbres” a *Estudios Franciscanos* (2010) núm 449. www.Silene.org

VILLEGAS I MARTÍNEZ, Francesc. “La tradició remeiera dels santuaris marians del berguedà, a través dels Goigs” a *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència* (Vol. XLIX, any 2008).

PATÍÑO, José. “Cadastre Patiño” – Casserres 1767. Pàgina 152, apunt 189. “Francisco Niubo de la Creu” Còpia de l'Ajuntament de Casserres de l'original dipositat a l'ACA.

DIVERSOS. Llibre de Cort i Batlle de la Vila de la Casserres. 1480-1487 – Arxiu particular.

NORMES PER A LA TRAMESA D'ORIGINALS A *PARATGE*

1. La revista *Paratge* de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària considerarà la publicació d'aquells treballs INÈDITS I ORIGINALS que demostrin un alt nivell de qualitat científica i s'emmarquin dins les disciplines que li són pròpies, en especial els referits als territoris de parla catalana.
2. Es publicaran col·laboracions en català, castellà, francès i anglès, amb preferència, però, pel català.
3. Els articles hauran de tenir una extensió oscil·lant entre les 7 i 30 pàgines pels estudis i entre les 2 i 6 pels estudis breus. En el cas de les ressenyes, recensions i cròniques aquestes tindran una llargada d'entre 1 i 3 pàgines. El Consell de Redacció, tanmateix, podrà establir excepcions pel que fa a l'extensió de les diverses tipologies d'articles.
4. Cada text haurà d'anar precedit per una plana que contingui el títol, el nom de l'autor/a, la seva titulació, el telèfon i l'adreça electrònica i un resum de quatre o cinc línies, en català i en castellà, que reflecteixi el contingut i els resultats del treball. A més a més, s'hauran d'incloure cinc paraules clau sobre el contingut de l'estudi i un resum de quatre o cinc línies, en català i/o castellà.
5. Tant per ressenyes de llibres com per cròniques i exposicions s'han d'incloure totes les dades referents al tema ressenyat (títol, autors o organitzadors, localització, dates, etc.).
6. Els textos hauran d'ésser remesos (en Arial 11, interlineat 1,5), en suport electrònic (format *.doc) i amb les imatges digitalitzades (format *.jpg d'alta qualitat (300ppp com a mínim), *.tiff, *.psd i compatibles amb Microsoft Office).
7. Les figures (ja siguin il·lustracions dibuixades, imatges fotogràfiques, taules o quadres de dades) es lliuraran en un document a part del de l'article, i no inserides dins el text de l'estudi. El nom de l'arxiu de cada imatge haurà de coincidir amb els peus d'imatge corresponents a cada figura dins el text; i les llegendes explicatives de peu de figura (en Arial 10, interlineat 1,5) es faran constar al mig del text al lloc on li correspon, entre dos espais i després de les lletres Figura (en Arial 10) i del número amb xifres àrabiques que li correspon dins l'ordre de les figures. Exemple: Figura 1. Escut de la família Ferrer de Fortià.
8. A més a més, totes les imatges hauran de ser originals, ja que el Consell de Redacció no es fa responsable dels

drets d'autor. La responsabilitat recaurà sobre l'autor o el remitent de l'article.

9. Referent a les notes bibliogràfiques, aquestes aniran a peu de pàgina. I s'haurà de fer constar, per aquest ordre, en les citacions bibliogràfiques: l'autor/a (nom i cognom), el títol, lloc de publicació, editorial i any de publicació. Exemple: J. E. Ruiz Domènec, *Quan els vescomtes de Barcelona eren. Història, crònica i documents d'una família catalana dels segles X, XI i XII*, Barcelona, Fundació Noguera, 2007.
10. En el cas dels capítols de llibres, es farà constar l'autor/a, el títol del capítol, l'autor/a del llibre on hi és contingut i la resta d'informacions anteriorment descrites incloent-hi les pàgines del capítol en qüestió. Exemple: A. Alcoverro, «Pròleg: 1644-1656, els anys centrals de la Guerra dels Segadors», a J.M. Sans (dir.), *Els dietaris de la Generalitat de Catalunya*, volum 6 (Anys 1644 a 1656), Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1994.
11. Pels articles de revistes, s'haurà de detallar, el nom de l'autor, el títol de l'article, el nom de la revista, el número i l'any, a més de les pàgines que ocupa l'article. Exemple: A. Munoz; J. Catà, «Setge o capitulació de Barcelona el 1652» a *Barcelona. Quaderns d'Història*, volum 5, 2001, pàg. 231-247.
12. Si es tracta de còdex manuscrits, es faran constar l'autor/a (si fora el cas), el títol, la ciutat i la biblioteca o arxiu on es conserva, la signatura i el número de folis o pàgines (si la part citada no ocupa tot el còdex). Exemple: F. Fabro Bremudan, *Historia de los hechos del serenísimo señor Don Juan de Austria, en el Principado de Cataluña*, parte I, Saragossa, 1673. BC, F. Bon. 163.
13. Evidentment, pels documents solts es farà constar l'arxiu on es troben, la secció (si n'hi ha), el lligall i el número de la peça, si és el cas. Exemple: ACA, Consell d'Aragó, Llig. 0271, núm. 001.
14. Finalment, pels recursos electrònics consultats serà necessari detallar el nom del responsable de la pàgina web en majúscules, data de la darrera actualització entre parèntesis, nom identificatiu en lletra cursiva, lloc on es troba el domini, data en que fou consultada, sempre entre claudàtors i la URL completa on es troba disponible. Exemple: LEITCH, D.A. (juny 2012) *ICA- Conseil International des Archives*. Paris [26/06/2012] disponible a internet <<http://www.ica.org>>.
15. Els reclams a nota s'inclouran a dins del text sempre amb números aràbics volats i després dels signes de puntuació. El format per les notes serà d'Arial 9, interlineat 1.0.
16. Els textos originals hauran d'ésser enviats l'adreça electrònica scgenealogia@scgenealogia.cat. La Secretaria de Redacció es posarà en contacte amb l'autor/a en un termini màxim de quinze dies hàbils des de la recepció, i el Comitè de Redacció un cop reunit avaluarà i resoldrà la seva publicació, que serà comunicada a l'interessat/da com més aviat possible. En tot cas, l'acceptació vindrà condicionada a l'adequació de l'original a les presents normes i en el cas que es consideri precís, a la introducció de modificacions en el mateix. Si es dones

aquest darrer fet, caldrà reenviar el text amb les seves correccions a l'adreça indicada més amunt.

17. En el cas que el text reenviat no sigui acceptat pel Comitè de Redacció, la Secretaria de Redacció ho comunicarà a l'autor/a en la major brevetat possible, finalitzant així les opcions de presentació del text en qüestió.
18. Els drets d'autor sempre residiran en la persona que ha realitzat l'escrit. La SCGHSVN i la revista *Paratge* representada pel Consell de Redacció, NO es fan responsables del contingut dels articles i escrits que puguin aparèixer a la revista.